
[2019-14-RE](#)

CAUSA 2019-14-RE

(Solana Rossell i Fernández Chanquet c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 90-2019. Recurs d'empara

Sentència del 14 de maig del 2019

BOPA núm. 45, del 22 de maig del 2019

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 6 de febrer del 2019, per la representació processal dels Srs. Antoni Solana Rossell i Vicenciana Maria Fernández Chanquet, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat de la Batllia en la resolució de la causa F-0002-1/13 que deriva en la vulneració del seu dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquest recurs i compel·leixi la Batllia o declari la seva obligació de "procedir sense més demora ni dilació a convocar una Junta de creditors (...) en la qual es pugui examinar una proposta de concordat que formularà aquesta part", declarant que s'ha vulnerat el dret fonamental esmentat i que els recurrents tenen dret a ser indemnitzats per l'Estat andorrà pel perjudici sofert;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist que el magistrat, Sr. Joan Manel Abril Campoy, va plantejar la seva inhibició en aquesta causa, la qual va ser acceptada pel Ple del Tribunal;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 15 de març del 2019, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2019-14-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 5 d'abril del 2019, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 16 de gener del 2013, la representació processal del Sr. Antoni Solana Rossell i de la societat SOLANA, SL va interposar una demanda en què sol·licitava la declaració de cessació de pagaments de la societat esmentada per l'obertura d'arranjament judicial o fallida.

1.2. El 20 de febrer del 2014, la Secció Civil de la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual declarava l'estat de cessació de pagaments i d'arranjament judicial de la societat SOLANA, SL, nomenava un administrador judicial i una controladora i donava publicitat de la seva decisió, per tal que, en un termini de 30 dies, els creditors lliuressin els justificants dels seus crèdits a l'administrador judicial. Aquesta decisió va ser confirmada en apel·lació per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia mitjançant un aute del 9 d'abril del 2015.

1.3. Les actuacions dutes a terme consten de 5 volums numerats fins al foli 1038.

1.4. El 6 de febrer del 2019, la representació processal dels Srs. Antoni Solana Rossell i Vicenciana Maria Fernández Chanquet, van interposar un recurs d'empara contra la inactivitat de la Batllia en la resolució d'aquesta causa pel fet que vulnerava el dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació jurídica dels recurrents

- Els recurrents, socis de la societat SOLANA, SL detallen tots els escrits presentats abans de la declaració per part de la Batllia de la cessació de pagaments i d'arranjament judicial de la societat, en què ja advertien, aportant acreditacions de deutes, la situació crítica de la societat derivada dels incompliments i de les males pràctiques del gestor de l'Hotel Solana d'Arinsal amb el qual havien signat un contracte de promesa irrevocable de compravenda de totes les participacions socials de la societat SOLANA, SL i de l'hotel esmentat amb tot el mobiliari, paraments, autoritzacions comercials i fons de comerç.

- Aquests escrits estan datats del 5 de març del 2013, del 12 d'abril, del 13 de maig, del 4, 10 i 27 de juny, del 3 de setembre, del 31 d'octubre, del 23 de desembre del 2013, del 13 de gener del 2014 i del 14 de febrer del mateix any.

- La part recurrent retreu a la Batllia haver declarat l'obertura del procediment concursal tard i manifesta que si s'hagués presentat uns mesos abans els interessos dels creditors, de l'erari públic, així com els seus propis haurien estat preservats.

- Afegeix, que posteriorment a l'aute que declara la cessació de pagaments i d'arranjament judicial de la societat, el desplegament defectuós del procés concursal va generar unes conseqüències nefastes per al seu patrimoni que ratllaven l'espoliació.

- Detalla de manera precisa totes les actuacions que ha dut a terme per tal de salvaguardar el seu

negoci, el qual s'explota des del 2014 sota control de l'administrador judicial. Per escrit del 29 de juny del 2015 va demanar la convocatòria de la junta de creditors i va sol·licitar el tancament de la cessació de pagaments per arranament judicial. Aquesta proposta va ser rebutjada 6 mesos més tard mitjançant un aute del 2 de desembre del 2015 de la Secció Civil 1 del Tribunal de Batlles.

- El 2 de novembre del 2016 es va fer públic l'edicte per poder consultar i examinar l'estat de crèdits. No obstant això, i malgrat els nombrosos insistiments d'aquesta part no hi ha hagut reunió de la junta de creditors.

- Entre altres greuges derivats de la demanda de resolució del contracte de promesa de compravenda, retreu que l'hotel continuï sent explotat sense autorització judicial en detriment seu, quan fa 5 anys que demanen ser restituïts en la possessió de l'hotel.

- Segons el seu parer, la seva causa no presenta cap complexitat extraordinària que permeti explicar el lapse de temps transcorregut que deriva en un perjudici molt greu.

- Per acabar, aquesta part demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquest recurs i compeli la Batllia o declari la seva obligació de "procedir sense més demora ni dilació a convocar una Junta de creditors (...) en la qual es pugui examinar una proposta de concordat que formularà aquesta part" declarant que s'ha vulnerat el dret fonamental esmentat i que els recurrents tenen dret a ser indemnitzats per l'Estat andorrà pel perjudici sofert.

- En el seu escrit de conclusions, en resposta a les al·legacions del Ministeri Fiscal esposades en el punt ulterior, la part recurrent destaca que, efectivament, l'assemblea extraordinària de creditors es va celebrar el 24 d'abril del 2019, s'hi van comunicar els resultats de la societat SOLANA, SL, i, tot i que considera que s'haguessin pogut millorar, els resultats són positius per a cadascuna de les cinc temporades d'hivern durant les quals es va obrir l'hotel d'Arinsal.

Aquests fets confirmen la viabilitat de l'hotel sostinguda per aquesta part. Però al·lega que la tramitació de la cessació de pagaments ha mancat de diligència i que s'ha allargat innecessàriament, sense cap causa ni raó durant tres anys, ja que l'assemblea extraordinària de creditors s'hagués hagut de celebrar a la primavera del 2016, una vegada conegut el passiu, moment en què aquesta part hagués pogut presentar el seu concordat, sense perjudici de la decisió que l'assemblea hagués pogut prendre.

Aquesta demora ha estat perjudicial, ja que a banda del prestigi, han perdut l'oportunitat de fer efectiva l'explotació hotelera durant tres temporades, així com les diferents oportunitats per a eventuais projeccions de futur del seu negoci. Aquests perjudicis consoliden, per tant, un funcionament anormal de la Justícia i obren el dret d'obtenir la declaració de la responsabilitat patrimonial de l'Estat.

Per acabar, els recurrents reiteren les seves pretensions exposades en el seu escrit d'empara.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- En primer lloc, el Ministeri Fiscal informa que l'assemblea de creditors ha estat degudament convocada pel 24 d'abril del 2019. Per consegüent, la petició dels recurrents en relació amb aquest punt ja està resolta.

- Seguidament, manifesta que des de la declaració judicial de la situació de cessament de pagaments i d'arranjament judicial, es desprèn clarament de les actuacions, que no hi ha hagut cap inactivitat per part de la Batllia.

- Precisa que s'han dut a terme totes les diligències relatives a la relació, valoració i acceptació o rebuig dels diferents crèdits, s'ha aprovat definitivament l'estat de crèdits i finalment s'ha convocat l'assemblea de creditors. També destaca que si bé la Batllia no va acceptar la proposta de concordat efectuada pel recurrent en nom de la societat això no significa que no s'hagin efectuat les diligències per salvar la situació de la societat.

- Pel que fa a la pretensió d'indemnització per part de l'Estat andorrà, destaca que els recurrents no solament no justifiquen cap perjudici, sinó que de les actuacions es desprèn que l'administrador judicial va aconseguir la continuació de l'explotació del negoci i va evitar la subhasta pública de l'hotel.

- Conclou que el temps transcorregut ha estat esmerçat en resoldre una situació complexa i, per tant, la durada del procediment és raonable perquè està justificada.

- Per tots aquests motius, demana la desestimació d'aquest recurs d'empara.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. En nombroses sentències aquest Tribunal ha declarat que, de conformitat amb l'apartat 2 de l'article 10 de la Constitució, tothom té dret a un judici de durada raonable, i que aquest dret, integrat en el dret més general a la jurisdicció, ha de ser garantit per tots els òrgans judicials i, d'una manera especial, pel Tribunal Constitucional, com a intèrpret suprem de la Constitució.

El recurs d'empara que se sotmet a la decisió d'aquest Tribunal, considera vulnerat aquest dret fonamental per raó de la inactivitat jurisdiccional en el decurs d'un procediment de cessació de pagaments i d'arranjament judicial. Retreu la infracció d'aquest dret amb caràcter general i específicament en no haver estat convocada la corresponent junta de creditors. I demana que l'estimació del recurs d'empara comporti la declaració del dret de la part recurrent a ser indemnitzada per l'Estat andorrà pel perjudici sofert per causa i raó de la durada del procediment que considera excessiva i no raonable.

Cal, doncs, determinar si el judici ha tingut o està tenint una "*durada*" molt perllongada en el temps i si aquesta durada és, o no és, "*raonable*". Per a aquesta determinació s'han de tenir en compte els criteris establerts en la doctrina d'aquest Tribunal continguda en les sentències del 14 de març del 2001, recaiguda en la causa 2000-17-RE i del 7 de setembre del 2005, recaiguda en la causa 2005-21-RE -citada pels recurrents-, però també, més recentment, en les sentències del 7 de maig del 2018, recaigudes en les causes 2017-38-RE i 2017-54-RE, del 7 de setembre del 2018, recaiguda en la causa 2018-10-RE, i, del 19 de desembre de 2018, recaiguda en la causa 2018-50-RE. Criteris, d'altra banda, que coincideixen amb la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans –entre les quals la sentència del 13 de juliol de 1983 (cas Zimmermann i Steiner c/ Suïça), al·legada en el recurs, però també la del 27 de juny del 2000 (cas Frydlende c/ França)-, amb la doctrina jurisprudencial de països del nostre entorn i amb la posició àmpliament majoritària de la doctrina científica.

3.2. Per consegüent, cal analitzar si la durada del judici, en aquest cas concret, ha estat o no ha estat excessiva i si pot considerar-se o no pot considerar-se raonable. L'excés en la durada del procediment resulta clar. El procediment es va iniciar l'any 2013, com resulta del número atorgat a les actuacions judicials (F-0002-1/13). Han transcorregut, doncs, més de sis anys des de la iniciació del procediment, sense que aquest encara hagi acabat, i aquest és un lapse de temps certament excessiu. La part recurrent, en el seu escrit, al·ludeix repetidament a la data del 25 de febrer del 2014, dia en què se li va notificar la declaració de la cessació de pagaments i d'arranjament judicial de la societat, com a inici de la irraonabilitat de la durada del procediment, tot i manifestar que si aquesta declaració s'hagués efectuat abans, al seu entendre, s'haurien produït molts menys problemes. Comptant tanmateix des d'aquesta data, la durada del procediment també ha de considerar-se excessiva.

En les actuacions no consta, per haver-se interposat el recurs d'empara de forma directa sense passar pel tràmit de l'incident de nul·litat d'actuacions, cap argumentació de la Batllia que permeti considerar les eventuais raons per les quals s'ha produït aquesta durada excessiva del procediment, ni els motius en base dels quals la durada pot ser estimada com a raonable. Ens hem de referir, doncs, estrictament a les al·legacions del Ministeri Fiscal, a les manifestacions de la part recurrent en els seus escrits d'interposició del recurs d'empara i en el de conclusions i a l'anàlisi de les diverses actuacions del procediment. El Ministeri Fiscal centra la seva oposició al recurs d'empara en el fet que l'assemblea de creditors ja havia estat degudament convocada pel 24 d'abril del 2019 i en què d'ençà que es va decretar la situació de cessament de pagaments (aute del 20 de febrer del 2014 del Tribunal de Batlles) no hi havia hagut cap inactivitat per part de la Batllia ni per part de l'administrador judicial, ans al contrari, havien estat diverses les diligències relatives a la relació, a la valoració i a l'acceptació o al rebuig dels diferents crèdits i a la formulació del corresponent "*estat de crèdits*".

La primera al·legació no pot ser acceptada. El judici del Tribunal ha de produir-se sobre un període concret; el "*dies a quo*" pot ser susceptible de debat, però no el "*dies ad quem*" que imperativament és aquell en el qual es va interposar el recurs d'empara, en aquest cas concret, el 6 de febrer del 2019. Totes les actuacions processals posteriors a aquesta data, i específicament la convocatòria de l'assemblea de creditors per al dia 24 d'abril d'enguany, resulten irrellevants als efectes que aquí interessin. Així, aquest Tribunal ja va tenir l'oportunitat de proclamar-ho en la sentència del 12 de novembre del 2007, recaiguda en la causa 2007-16 i 22-RE, posteriorment confirmada per la sentència del 13 de juny del 2014, recaiguda en la causa 2014-10 i 12-RE i en la sentència del 14 de novembre del 2016, recaiguda en la causa 2016-19-RE.

Quant a la segona al·legació, és procedent considerar la naturalesa del procediment, el seu entorn i les actuacions efectivament dutes a terme.

3.3. Establerta la durada excessiva del procediment judicial en qüestió, convé analitzar si aquesta ha estat o no "*raonable*". Els criteris habitualment utilitzats en aquesta matèria consideren que la durada d'un procediment és raonable quan: a) l'assumpte és notablement complex i b) quan la conducta de la part reclamant no ha estat una de les causes de la demora. En ocasions s'ha pretès que només hi hauria manca de raonabilitat quan la durada fos imputable a la conducta dels òrgans judicials però aquest criteri de caràcter subjectiu ha deixat pas i ha decaigut davant la naturalesa objectiva del supòsit de fet d'aquest dret fonamental.

Amb independència de la seva irrellevància i com ressaltarem amb posterioritat, no es pot arribar a la conclusió que la durada del procediment hagi estat deguda a l'actuació dels òrgans judicials.

Tampoc és possible valorar com a causant de la demora, la conducta del reclamant que ha acreditat una notable activitat, com correspon al seu interès en la qüestió. Resta, doncs, com a únic element valoratiu, si aquesta eventual llarga durada s'ha produït, o no, en funció de la complexitat de l'assumpte i de l'entorn en el qual s'ha desenvolupat.

Comencem per significar que de fet, el procediment per a la cessació de pagaments i d'arranjament judicial, regulat pel Decret del 4 d'octubre de 1969 posteriorment incorporat a la Llei transitòria de procediments judicials del 13 de gener del 2004, és ja per ell mateix complex, com a conseqüència de la seva naturalesa concursal, és a dir, de la seva condició de procés universal que l'equipara al procés universal successori. Contribueixen a aquesta complexitat, l'existència –semblant a la generalment existent en l'entorn jurídic d'Andorra- d'unes persones que exerceixen funcions orgàniques de col·laboració amb els tribunals, com són els administradors i els controladors. També fa complex el procediment, les previsions legals de mesures conservatòries com són els actes de conservació i de garantia, l'inventari dels béns del deutor, la intervenció de la correspondència i l'eventual atribució d'ajudes econòmiques per al deutor i la seva família. Igualment constitueixen elements de complexitat la continuació de les activitats o explotacions del deutor i els seus negocis. En els procediments concursals s'han de determinar també els actes inoposables a la massa. Així mateix, la fixació del passiu del deutor amb determinació dels drets privilegiats i d'aquells que puguin correspondre a persones vinculades al concursat comporta dificultats especials. Finalment, les solucions d'arranjament judicial o de fallida, amb les quals s'acaba la tramitació, tampoc són models de senzillesa que puguin propiciar un acabament ràpid del procediment.

3.4. Amb aquestes premisses, si bé el procediment que ens ocupa no pot ser considerat un model de tractament ràpid i àgil del conflicte, tampoc pot ser acusat d'haver tingut una durada no raonable. Les actuacions dutes a terme entre el dia "*a quo*" i el dia "*ad quem*" que abans s'han establert, han estat nombroses i no precisament senzilles. El mateix recurs d'empara acompanya tot un seguit de fins a 37 documents, molts dels quals posen de manifest l'existència d'actuacions relacionades amb les previsions del processus de cessament de pagament i de fallida que s'han exposat, singularment les relatives a la continuació de l'activitat empresarial de la persona subjecte del procediment. El seu detall precís contingut en les actuacions no es pot citar en la seva totalitat atesa la gran quantitat d'oficis, requeriments i altres actes, tanmateix, sí que es poden recollir les actuacions principals mitjançant les quals es pot acreditar l'activitat continuada tant de l'administrador judicial com de la Batllia. Un cop resolta l'apel·lació de l'acte de declaració de cessació de pagaments i d'arranjament judicial, la Batllia va efectuar la seva publicació, així com les comunicacions a totes les institucions adients, els requeriments als notaris i als bancs per travar i embargar els béns de la societat; l'administrador judicial mitjançant la seva actuació continuada va intentar rellotjar la situació de l'empresa. Van tenir també efecte l'estudi d'un pla de viabilitat, la signatura d'un acord transaccional amb el banc hipotecant, la signatura de contractes d'explotació de l'hotel amb bons resultats. Destaquen a tall d'exemple sobre aquests punts, entre d'altres, l'acte del 2 de desembre del 2015, dictat per la Batllia (foli 660), els escrits de l'administrador judicial del 20 de juliol del 2015 (foli 632 i següents), del 5 d'octubre del 2017 (foli 867), del 7 de novembre del 2017 (foli 872), i del 21 de setembre del 2018 (foli 1030). En les actuacions també ressalten altres incidències com un litigi amb el Departament de Tributs i la demanda d'embargament dels béns de la societat derivada d'un procés de cooperació internacional. No obstant això, allò que ha provocat més retard se situa en la determinació de la relació i de la valoració dels crèdits. El 19 de març del 2015, l'administrador judicial va efectuar un primer estat de crèdits en què un gran nombre de creditors havien presentat el seu crèdit fora del termini legalment previst, seguit d'una altra valoració del 27 de setembre del 2016, cosa que va donar lloc a oposicions que van ser desestimades mitjançant diversos actes del 27 de novembre del 2018 dictats per la Batllia. Cal destacar també les incidències en les citacions d'antics treballadors creditors que van haver de ser notificats mitjançant edicte. En qualsevol cas, el 19 de

febrer del 2019, la Batllia va aprovar definitivament l'estat de crèdits i en va donar publicitat al BOPA.

A més, com també reconeix la part recurrent, la complexitat de l'assumpte s'ha vist incrementada pel fet de l'existència d'una intensa controvèrsia judicial entre els titulars de les participacions de la societat sobre la qual el procediment es projecta, en relació amb un contracte de promesa irrevocable de compravenda d'aquestes, que va discórrer simultàniament amb el procediment de cessament de pagaments i fallida, contribuint també a la seva complexitat i que va finalitzar per sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia del 30 d'octubre del 2018 (document núm. 1 d'aquest recurs d'empara), contra la qual es va formular recurs d'empara que va ser inadmes a tràmit per aute d'aquest Tribunal Constitucional del 15 de març del 2019, recaigut en la causa 2019-12-RE. Consegüentment, entenem que concorren raons que permeten considerar raonable la durada en la tramitació d'aquest procediment concursal universal. I, per tant, correspon desestimar el recurs d'empara.

3.5. Tot i que ja en l'escrit inicial del procediment d'empara, la part recurrent havia insistit en els perjudicis econòmics que se li havien ocasionat a causa de l'excessiva durada del procediment, és en l'escrit de conclusions on més insisteix en aquests aspectes, adduint criteris de normalitat i d'anormalitat en el funcionament del servei de la Justícia. Sobre aquesta qüestió, el Tribunal Constitucional ha d'insistir en què la durada raonable o irraonable d'un judici o d'un procés no té res a veure amb els eventuais danys i perjudicis que es puguin haver ocasionat a les parts, de manera que es pot estimar que hi ha hagut una durada excessiva d'un procés encara que no hi hagi hagut cap perjudici per als litigants i, viceversa, es pot estimar que encara que els danys siguin quantiosos, la durada del judici pot ser considerada raonable, com succeeix en aquest cas. La jurisdicció constitucional només ha d'analitzar si la durada processal és, o no és, raonable, als efectes d'entendre que s'han vulnerat els drets fonamentals a la jurisdicció i a un procés degut. Altra cosa distinta és determinar, sempre en l'àmbit de la jurisdicció ordinària, si en un cas determinat ha existit un funcionament normal o anormal del servei públic de la Justícia que pugui eventualment donar lloc a responsabilitat patrimonial dels poders públics.

Per consegüent, la desestimació del recurs impedeix cap pronunciament sobre les pretensions formulades per la part recurrent per al supòsit que la vulneració del seu dret a un judici de durada raonable hagués estat estimada. I, de la mateixa manera, la inexistència de part recorreguda implica que no sigui necessari un especial pronunciament sobre les costes d'aquest recurs d'empara.

DECISIÓ:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

1. Desestimar el recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Antoni Solana Rossell i Vicenciana Maria Fernández Chanquet.
2. Declarar que no s'ha vulnerat el dret fonamental a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

3. Desestimar totes les altres pretensions exercitades per la part recurrent.

4. Declarar que, en no haver-hi part adversa, no procedeix efectuar cap pronunciament en matèria de costes.

5. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada la representació processal dels Srs. Antoni Solana Rossell i Vicenciana Maria Fernández Chanquet, a la presidenta de la Batllia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 14 de maig del 2019.

Dominique Rousseau
President

Josep-D. Guàrdia Canela
Vicepresident

Laurence Burgorgue-Larsen
Magistrada